

Sabahattin Ali'nin "İki Gözüm Ayşe"si, bir cumhuriyet kızı, öğretmeni Ayşe Sıtkı İlhan

Inanca, sevgiye bağlı yaşamak

► Ayşe Sıtkı İlhan'ı önce Filiz Ali ve Atilla Özsever'in Sabahattin Ali'ye ilişkin kitabında, Sabahattin Ali'nin saklamış olduğu özel mektuplarının yayımlanması ile tanıdık. Oktay Akbal'ın, ortaya çıkması ve duruyorsa Sabahattin Ali'nin ona gönderdiği mektupları topluma kazandırması çağrısına ses verdi. ► Arkadaşımız Doğan Akın'ın yardımı ile aylar süren titiz bir çalışma sonunda, uzun yıllar saklanmış, eski Türkçe yazılmış, çoğu cezaevinden gönderilmiş 67 mektup, "Nikâhına talibim. Hele bir mırın kırın et, vallahi kaçırırım" diyen yeşil mürekepli kaleminden çıkmış yazılar, kimi şiir ve öykü ile birlikte "İki gözüm Ayşe" kitabında toplandı.

ŞÜKRAN SONER

Ayşe Sıtkı İlhan'la ilk telefon konuşmamızda, Ankara Büromuzdaki ilk buluşmamızda, kırk yıllık dost, akraba gibiyiz. Gazeteyi virgülden, noktasına kadar okuyan ve yönlendirenlerden. Her olayda düşüncesini, tepkisini dile getiren okur olarak Ankara Büro'da herkesin yakından tanıdığı, sık sık yüzünü görmeye alıştığı, uzun zaman uğramazsa, meraklandığı bir insan.

1928'lerde Erenköy Kız Lisesi'nde Reşat Nuri Güntekin'in öğrencisi, 1931-35 yılları arasında, Sabahattin Ali'nin can dostu, sırdaşı olmuş, cezaevinden, başka şehirlerden "Nikâhına talibim. Hele bir mırın kırın et, vallahi kaçırırım" diye yeşil mürekepli mektuplar yazdığı Ayşe Sıtkı İlhan. Bolu kadısı allâme Mehmet Sıtkı Efendi'nin kızı, yüksek öğrenim görmüş, birkaç dil öğrenmiş, önce öğretmenlik, sonra kütüphanecilik yapmış tutkulu bir cumhuriyet aydını. Yaşama dair her şey, sosyal, siyasal, ekonomik gelişmelerle öylesine ilgili, haberli, tepkili ki yaşını düşünemiyorsunuz.

Özel, genel, çok eskiye, bugüne ilişkin, sevgi, inanç, değerlerle yoğrulmuş, coşkuyla anlattıkları içinizi ısıtıyor..

Babasının Arapça, Fransızca, Osmanlıca kitapları sedirlerde, yerlerde. Yemeğin hazır olduğunu haber vermek üzere babasının yanına çıkmış, sıskacık kız çocuğu. Sevgiyle sırta bindirilmiş, güle oynaya merdivenlerden inmeye hazırlanıyorlar. Küçük kızın kulağını yalayarak geçen bir

Cumhuriyet kızı Ayşe Sıtkı İlhan, cumhuriyet aydını olarak ülkenin gidişinden hiç memnun değil. "Her şey küçük tavizlerle başladı" diyor. Ülkeyi geriye götüren her gelişmeye çok öfkeli. Daha etkili bir kavganın içinde olmak için yeterince genç olmadığına hayıflanıyor. (Fotoğraf: RIZA EZER)

kör kurşun. Bolu içinde Çerkezler, dağlarda Kuvay-ı Milliyeciler çarpışıyorlar.

Sonunda ailenin can güvenliği için Konuya-Aksaray'a göç ediliyor. Bütün aile tifo mu, tifüs mü olduğu bilinmeyen bir hastalığa yakalanıyor. Antibiyotik yok. Önce baba, sonra anne ölüyor. Kurtulan çocukları nineleri büyütüyor. Zenginken fakir oluyorlar. Ancak ninesinin "Oku" öğüdü ile yaşama hazırlanıyor.

Yüksek Muallim Mektebi'nde öğrenciyken Sabahattin Ali, Perteve Boratav, Enver Necati ile arkadaş olur. Lise yıllarından Nâzım Hikmet'in hayranıdır. Sabahattin Ali'nin onu Nâzım Hikmet'in evine götürüp tanıştırmasını hiç unutamaz. Sabahattin Ali ile özel keyifli bir günde, Sabahattin Ali'nin bir akrabasını ziyarete giderlerken, polisin peşlerine takılması ile günlerinin zehir olmasını da. Sabahattin Ali ile Nihal Atsız grupları arasında yaşanan büyük ırkçı ve solcu çatışmaları da..

Birlikte bir şeyleri paylaşmaktan çok,

uzaktan, cezaevinden çoğunlukla mektuplaşarak yaşanmış çok büyük bir dostluk, sırdaşlık, yaşanmamış bir sevgidir aralarındaki büyük bağ. Karşılıklı özenle saklanmış, çok uzun yıllar sonra ortaya çıkmış mektuplarda gizli kalmış bu birliktelik için bugün birkaç buruk sözcük dökülüyor..

"Çok istediği halde evlenemedik. Cezaevlerinde, orada burada çok çile çektim. 41 yaşında öldürüldü. Yaşasaydı bu ülkeye daha ne güzel ürünler verecekti.."

Aralarında yaşanmış güzellikleri, yaşamamışları düşünürken, mektuplar içinde, düşüncesi alınmak üzere gönderilmiş, Sabahattin Ali'nin "Son Mektup" şiirinden bir bölümü aktarmak istiyor. "Onu, yaşamını bana göre çok iyi yansıtan bu dizelerle anmak istiyorum" diyor.

"Yıldız olur sana ışık tutarım,
Bülbül olur, penceremde öterim,
Yer altında belki rahat yatarım
Yer üstünde çektiklerim dindi mi.."

Ayşe Sıtkı İlhan ilk evliliğinde, Sabahattin Ali'nin mektuplarını dost evine teslim etmiş. Yıllar sonra, geri alabilmiş. Filiz Ali ile Atilla Özkırmı'nın kitabında kendi gönderdiği mektupların yayımlanmasının ardından, Oktay Akbal'ın Cumhuriyet gazetesinde yaptığı çağrı üzerine, elindeki mektupları topluma ulaştırma düşüncesine varmış. Arkadaşımız Doğan Akın'la aylar süren titiz bir çalışma sonunda mektuplar, eski Türkçeden çevrilecek, virgülden, noktasına sadık kalınarak yayına hazır duruma getirilmiş. "İki Gözüm Ayşe" başlıklı mektuplar, aynı adı taşıyan kitapta, saklanmış 67 mektupla yollanmış şiir ve öykülerle birlikte toplanmış.

Ayşe Sıtkı İlhan, 33 yılını paylaştığı, yabancısı asıllı ikinci eşi Emin İlhan'ı özlemle anmak gereğini duyuyor. "33 yıl, onun olgunluğuna ulaşmak için uğraştım, ülkemizdeki insan zaafının hiçbirinde ondan yoktu" diyor.

Her yaşta yaşama sıkı sıkıya bağlı bir insan olarak, anılardan bugüne atlıyor. Genellikle anılarını kaydettiği bir defteri olduğundan, içinde yaşama olup bitene dair bütün düşüncelerini yazdığından söz ediyor.

Bugünlere ait notlarda olumsuz gelişmelere ilişkin kaygılar ağır basıyor. Özellikle gelişen şeriatçı, ırkçı akımlardan büyük kaygı duyuyor. "Her şey küçük tavizlerle başladı" diyor. Özellikle çok partili dönemin ilk demokratik havasının arkasından gelen küçük, küçük ama sonuçları büyük tavizlerden çeşitli örnekler veriyor. Cumhuriyeti, ülkenin geleceğini kurtarmak üzere sivil toplum örgütlerine, cumhuriyete inanmış aydınlara büyük görevler düşütüğüne inanıyor.

Yaşı, sağlığı elverse, Çağdaş Yaşam, Atatürkçü Düşünce Derneği gibi örgütlerde aktif görev almak isteyeceğini vurguluyor. Çok kızdığı çirkin politikacılar için "İşportacılık yapıyorlar" diyor. Günlük tepkiler olarak kaydettiği notlar arasında, işi gücü bırakıp günlerin gösterişli törenlerle öldürülmesine duyduğu kızgınlık var. Politikacıların inançsız, anlamsız işler için, gürültülü nutuk atmalarına çok kızıyor. Atatürk'ün 10.yıl nutkunu canlı olarak dinlemiş, anlamını yaşamış biri olarak, günün politikacılarının kuru gürültülerine katlanmadığını söylüyor. Hızlı nüfus artışı, kirletilen çevre, bozulan Türkçemiz ama hepsinden öncelikli, şeriatın duyulan ayak sesleri onu çok ama çok fazla ilgilendiriyor.

77-512883

Kişisel Arşivlerde İstanbul Belleği
Taha Toros Arşivi

* 0 0 1 5 1 2 8 8 3 0 0 6 *